

דבר מכון וולקני לחקר החקלאות :

„השדה” – חוליית קשר חשובה בין המחקר לחקלאי

ייסודו של „השדה” לפני חמישים שנה, עוד בטרם התקיים בארץ מחקר חקלאי סדיר, הוא אחד מן הדברים המופלאים שצינו את ראשית ההתיישבות בארץ. במבט לאחור אין אדם יכול להבין כיצד תיארו לעצמם הוגי רעיון „השדה” הוצאת ירחון שימושי-הדרכת למשק החקלאי המעורב — ללא קיום תשתית של מחקר, שייטיב להגדיר את הבעיות היסודיות ולהציע דרכים לפתרונן בהסתמך על מתודה מדעית. רק כשנה לאחר ייסוד השדה, ב-1921, הונח היסוד למחקר החקלאי הסדיר, עם הקמתה של תחנת הנסיונות החקלאית בידי י. וילקנסקי — מוסד שעתיד היה לגדול ולהתפתח ולשאת ביום מן הימים את שם מייסדו — מכון וולקני לחקר החקלאות. אמנם, ניצני מחקר חקלאי בארץ התקיימו עוד לפני-כן, ובפרט ראוי לציין את תצפיותיו ומחקריו של אהרן אהרונסון, איש זכרון-יעקב; אך היו אלה מעשים של בודדים, ללא מסגרת ארגונית ראויה לשמה, ללא תקציבים וללא הכוונה מרכזית שלנגד עיניה יהיו צרכי החקלאות בכללה. רק בשנת 1921 החלה, למעשה, פעולת מחקר שיטתית בתחומים השונים של המשק החקלאי, פעולה שפירותיה המבורכים לא פסחו אף על ענף אחד מענפי החקלאות. אין ספק, כי הישגיה הגדולים של החקלאות בארץ הם, בין השאר, תולדה של עבודת מחקר שיטתית וענפה, שממצאיה הועברו מיד לחקלאים; ול„השדה” נודע מקום נכבד במערך התקשורת שבין המחקר למעשה.

עוד בשנותיו הראשונות של הירחון עמדו עורכיו על חשיבות ממצאי המחקר לביסוס היידע החקלאי, והציעו את דפי הירחון לחוקרי תחנת הנסיונות החקלאית. מבין ראשוני התחנה, שתרמו מפרי עטם ל„השדה”, ראוי להזכיר את י. וילקנסקי, ש. בודנהיימר, ב. צ'יז'יק, י. נריה, י. אהרוני וחוקרים אחרים שהלכו לעולמם, וייבדלו לחיים ארוכים — י. רייכרט, ד. אורי, ש. צמח, ע. חזנוב ואחרים. מימי בראשית, ובמרוצת כל השנים, לא היתה כמדומה חוברת אחת של „השדה”, שלא הביאה סיכומים, ממצאים והוראות-שעה של חוקרי התחנה. כדאי לציין, כי במשך שנים רבות ריכזה התחנה גם את פעולת ההדרכה וההוראה בתחום החקלאות, ו„השדה” שימש בימה חשובה להפצת מידע. בצדם של מאמרים שנועדו להרחיב את אפקיהם של הקוראים ולבסס את ידיעותיהם — נדפסו תוצאות תצפיות, סיכומים, והמלצות בענייני דיומא. איזון זה בין החומר ההדרכתי-מעשי לבין החומר העיוני-בסיסי נשמר מעל דפי „השדה”, בקפידה, עד עצם היום הזה.

יובלו של עיתון יפה לא רק לסקירת הישגי העבר ול„טפיחה על שכם”, כי אם גם לחשבון נפש, ובעיקר לבחינת הדרך לעתיד. חקלאות ישראל עוברת עתה תמורות גדולות, שבהן ליידע ולמחקר יהא חלק מכריע יותר ויותר. ניתן לקבוע, כי בענפים רבים מוצו כמעט כל האפשרויות, ורק מחקר ענף יוכל לפרוץ דרכים חדשות. אם רצוננו לעמוד בתחרות עם מדינות אחרות על כיבוש שווקים לתוצרת החקלאית — יהא עלינו לשפר את איכות התוצרת, לפתח תוצרים חדשים, להוזיל את הייצור, לייעל את מערך האיסוף והשיווק, להוזיל את המשלוח ולהתאים את תוצרתנו לדרישותיהם הקפדניות של הצרכנים בחו”ל. כל אלה מחייבים העמקת המחקר — מצד אחד, והעברת המידע לחקלאים במהירות, כדי שהללו יוכלו לנצל הלכה למעשה — מצד אחר. „השדה” הוא אחד הכלים העשויים

להעלות את רמתו המקצועית של החקלאי ולקצר את הדרך שבין מעבדת המחקר למשק החקלאי.

אין זה סוד, כי בעבר היו מקרים שבהם הוגבלו חוקרים במסירת ממצאיהם ב„השדה“, מתוך שיקולים של המערכת שלא עלו בקנה אחד עם שיקוליו של החוקר. אין ספק כי החוקר, המעלה את רעיונותיו וממצאיו על הכתב, לא תמיד חש כיצד יתקבלו הללו על דעת הקורא, ועתים אכן מאריך בכתובתו שלא לצורך. אך לאור ריבוי חלקם של ממצאי המחקר בכלל החומר הנדפס ב„השדה“, ראוי היה לדאוג ליתר תיאום מקצועי בין ציבור החוקרים לבין מערכת הירחון. האמת חייבת להיאמר, כי הידוק הקשר בין החוקרים למערכת אינו רעיון חד-צדדי שלנו, ואנשי „השדה“ חשו גם הם בצורך ליתר שיתוף פעולה ואף באו בדברים עמנו בנושא זה. אני תקווה, כי בעתיד הקרוב נמצא את הדרך הנכונה למימוש ההצעה. דומני כי ההתפתחות הגדולה בטכניקת הדפוס ובגרפיקה והשינויים בצורתם ובסגנונם של כתבי העת השונים בהתאם לרוח התקופה — יחייבו גם את „השדה“ ליתר מודרניזציה בשימוש בנייר, דפוס, גרפיקה, תמונות (וחלקן של התמונות הצבעוניות כאן הוא מכריע) ועוד. דבר זה חיוני להמחשה במאמרים, ולא פחות מכך הוא יעיל לשיפור ההפצה. סגנון התקופה אינו פוסח אף על ציבור החקלאים הנחשב משום-מה שמרני. גם בארץ מקדישים היום יתר תשומת לב לצורה, וסבורני כי בתחום זה „השדה“ שמרני מדי.

אחתום דברי בברכה נאמנה בשמי ובשם חוקרי מכון וולקני ל„השדה“ בחגו. איחולינו לירחון, שיוסיף לקדם את החקלאות ולשמש אכסניה מכובדת לחוקרי ישראל.

ד"ר י. ועדיה

מנהל מכון וולקני לחקר החקלאות